

In 'Univers', weekblad van de Universiteit Tilburg, d.d. 16 februari 2006, verscheen onderstaand interview met Lou en Linda over de Cursus Inleiding Solidaire Economie welke door Voor de Verandering georganiseerd werd in Tilburg.

Het puberale idealisme voorbij

Het neoliberale economisch denken maakt fundamentele rekenfouten. Het is tijd voor een nieuw paradigma waar in mens- en natuurwaarden wordt gedacht, niet in geld. Tijd om de andersdenkenden een cursus 'solidaire economie' te bieden, vindt socioloog Lou Keune.

door Wieneke Gunneweg

Je hoort het haar nog zeggen: 'There is no alternative!' De Britse premier Margaret Thatcher die aangaf dat keihard bezuinigen en ingrijpen in sociale voorzieningen onontkoombaar was. Het waren de jaren tachtig. De neoliberalen kwamen aan de macht. Het betekende het einde van het primaat van de vakbonden en de sociaal-democraten. Er was geen keus, volgens de nieuwe machthebbers: er was geen alternatief.

Ze had gelijk, zegt Lou Keune, universitair hoofddocent sociologie. Een verrassende uitspraak voor iemand die jarenlang een Tilburgs boegbeeld was van ontwikkelingswerk in Latijns-Amerika en voortrekker is van een alternatieve economie. "De kritiek op de vakbonden en sociale beweging van de neoliberalen was terecht. De vakbond was gedemoraliseerd en de tekortkomingen van de verzorgingsstaat werden zichtbaar. Dat is toen te weinig eerlijk onder ogen gezien. Dat was voor mij het moeilijkste: erkennen dat er mensen zijn die misbruik maken van sociale voorzieningen en daarmee het stelsel ten principale aantasten", zegt Keune nu.

Links was in het defensieve geschoten en had geen alternatief. Ondertussen was een groep neoliberale intellectuelen wel met een eigen visie gekomen voor de toenmalige economische crisis.

Maar Keune en de zijnen staan niet langer met lege handen. In de jaren negentig startte een groep mensen uit de vakbeweging, de 'andersglobalisten', de vrouwenbeweging, de milieubeweging, de armoedebeweging en mensen van enkele universiteiten met het opzetten van een ander economisch denken: een nieuw paradigma. Keune was een van de voortrekkers.

Vrijhandel, concurrentie en privatisering waren niet langer het uitgangspunt. De basis van hun denken zijn niet de elementen van de neoliberale ideologie waarop de meeste westerse overheden en een instituut als het CPB, belangrijk economisch adviseur van de Nederlandse overheid, zich baseren.

"Liberalisering zou alleen maar goed zijn voor de mens. Maar vrijhandel wordt gepredikt door rijke landen die hun eigen markt afschermen en daardoor rijk zijn geworden. Vrije concurrentie zou iedereen een eerlijke kans geven, maar het leidt in de praktijk alleen maar tot concentratie van macht bij een paar partijen." Het gaat hier niet zomaar om wat foutjes in het systeem, hier is sprake van wezenlijke kenmerken die niet kloppen, maar wel als waarheid worden gebracht, aldus de 'alternatieven'. Milieuschade en

maatschappelijke kosten van economische ontwikkelingen worden in de huidige berekeningen niet meegenomen.

Het alternatief gaat uit van mens- en natuurwaarden. Deze mix van Marxisme, ecologisch denken, feministische idealen en de ideeën van Nobelprijswinnaar Tinbergen is uiteindelijk gedoopt tot: solidaire economie.

Om meer mensen een alternatief in handen te geven in de strijd tegen het neoliberalisme, is de cursus 'Inleiding solidaire economie' opgezet. Vorige maand startte de cursus in Tilburg, na Utrecht en Amsterdam. De deelnemers zijn vooral afkomstig uit sociale bewegingen of politieke partijen uit linkse hoek. "Het is inderdaad preken voor eigen parochie", geeft Keune toe. "Maar mensen hebben behoefte aan verdieping. Er is behoefte aan systematische kennis."

Cursiste en oud-letterenstudente Linda van Ekeren (28) herkent dit. "Ik ben geen econoom en ik ken hun termen niet. De cursus geeft me inzichten en handvatten voor een discussie over liberalisering. Ik had altijd wel het gevoel: 'het gaat niet goed zo'. Ik kan nu beter formuleren wat een alternatief is en dat ook uitdragen naar anderen. Ik geloof erg in bewustwording om zaken te kunnen veranderen."

De cursisten leren de basisbegrippen van het neoliberalisme en de noodzaak en kenmerken van het alternatieve economische denken. Daarnaast krijgen ze voorbeelden hoe ze in het dagelijks handelen volgens de solidaire economie kunnen werken. Naar een recyclewinkel als La Poubelle gaan of kiezen voor Max Havelaar-koffie bijvoorbeeld. Keune "Maar je kunt ook denken aan een fysiotherapiepraktijk die ervoor kiest patiënten langer te ontvangen dan de verzekeraar betaalt."

De bottom line is dat geldelijk gewin niet langer het uitgangspunt is, maar de mogelijkheden van natuur en mens. In het Bruto Nationaal Product zouden ook kosten van schade aan het milieu door bedrijvigheid moeten meetellen en het profijt dat een samenleving heeft van de goede opvoeding van een kind. In maart komen de denkers met een alternatief voor de macro-economische verkenningen van het CPB. "Het gaat om zorgzaam zijn voor elkaar en niet meer verbruiken dan de aarde aan kan." Keune verwerpt dat solidaire economie slechts teruggrijpt op de jaren zeventig. "Dit is een continuüm. Maar we hebben ons lesje geleerd. We weten nu dat het veranderen van het neoliberale economische denken, tijd en moeite kost. Dat vergt een degelijker aanpak, het puberale idealisme is er af. Als je om je heen kijkt naar het gebrek aan vis en schone lucht of de hekken in Marokko om migranten tegen te houden, kun je niet langer de noden van dit moment ontkennen." [WG]

Weinig solidaire economie op UvT

Lou Keune heeft het op de Tilburgse universiteit nauwelijks over solidaire economie. "Ik verwaarloos mijn eigen omgeving." Eind jaren negentig - ten tijde van de hoogconjunctuur, de bloei van de beurs, de hype - gaf hij met anderen wel een seminar over de fouten in de rekenmethodes van het neoliberalisme. "Dat was vloeken in de kerk." Zeggen dat het BNP een onzuiver begrip is, vindt volgens Keune weinig weerklank binnen de UvT in het algemeen en bij de economen in het bijzonder. "Een ontwikkelings- of milieueconoom zal misschien rekening houden met milieuschade. Maar meer correctief, dan principieel. In Tilburg heeft het neoliberalisme flink postgevat."

Desgevraagd beaamt Jenny Lighthart, hoogleraar internationale economie dat de meeste Tilburgse economen werken binnen de mainstream van het neoliberale denken. "Dat is nu eenmaal het gereedschap dat in zwang is." Maar Lighthart en anderen doen dat op een kritische manier, zegt ze. Als ik perfecte markten analyseer, neem ik juist ook het falen van die markten mee in mijn onderzoek. En er zijn genoeg aio's die praktisch onderzoek doen naar thema's als de armoede in India."

Keune: "Omdat de Tilburgse economen een wiskundige benadering hebben, geeft dat hun manier van denken een soort eeuwigheidswaarde. Een econoom zei een keer tegen me: 'Lou, als ik doe wat jij wilt, moet ik weer helemaal opnieuw beginnen.' Het is een andere taal die je als econoom moet leren spreken." De huidige cursus is misschien preken voor eigen parochie, maar het is de bedoeling die uit te breiden. Keune ziet de UvT niet meteen als veroverbaar terrein. "Maar het is een gemis in de wetenschappelijke opleiding van de economiestudenten hier." Dat is te kort door de bocht, vindt Lighthart. "In de colleges wordt wel degelijk aandacht besteed aan alternatieve visies, er komen diverse stromingen voor het voetlicht." [WG]